

Нові пригоди козака Мамая

Богдан Жолдак

П'єса для дітей на дві дії
за мотивами українських народних казок

Дійові особи:

МАМАЙ – сирота, майбутній козак
НЕВСИТИМЕЦЬ і ЛОМИСИЛА – його вірні побратими
ЦАР – акула феодалізму
РАДНИК-ЗРАДНИК – його попихач, він же РУСАЛОЧКА, він же ГЕЙША, він же СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ
ЦАРІВНА ПЕТРІВНА
СУЛТАН – східний і закоханий деспот
ДЖЕЙН і ЖАННА – полонянки прибиральниці
ЗМІЙ-БАГАТОГОЛОВЕЦЬ, він же ТРІЙЦЯ В СПІДНЬОМУ
ОПОВІДАЧ, він же ДІДУСЬ
ЖЕБРАКИ, вони ж ЯНИЧАРИ, вони ж ПЕРЕХОЖІ, вони ж ПОЧЕТ

Дія I

Картина I

На сцену виходить ОПОВІДАЧ і співає:

ОПОВІДАЧ *(співає)*.

Молоді чародії

Сподівання і надії –

Не пустопорожні мрії,

Не прості ми диваки.

Може ми чарівники?

Здрастуйте, чарівники! А чому ви так невесело мені відповідаєте? – Я кажу, здрастуйте, чарівники! Хіба ви не чарівники? – Ви – чарівники усі, і зараз ви в цім переконаєтеся: і усі зараз отут будете чародіяти. Здрастуйте, кажу, чарівники! Ще раз! Дружно! Отакі

Чарівники, чарівнята,

Нас не мало, нас багато,

Що не знають мама й тато,

Діточки у них які!

Ми – не просто малюки... Гм. Так от: де було – там було, десь-не-десь, а в

тридесятому царстві, в сімдесят сьомому державстві, де вода сиплеться, а пісок тече, де салом стріхи криють, а ковбасами тини плетуть, був собі чоловік Монька, що носився злегонька і підскакував уві сні... Розповідати казку, чи ні? Як розповідати, то й розповідати, отже слухайте:

ось у цім самім тридесятдев'ятім царстві жив собі один хлопець-сирота, він не мав мами, і весь час кликав її – от він і вигадав собі ім'я – МАМАЙ. *(Оповідач озирється на сцену)*. О! А де ж казка? Казки – нема... Ану, діти, давайте-но всі дружно, разом, покличемо казку. Три-чотири: каз-ко, прий-ди! Казко, прий-ди!

Картина II

На сцені вказівник: "Сонне Царство".

Сюди виходить МАМАЙ, роздивляється навколо. Він слухає оголошення, котре лунає згори.

ГОЛОС. Усім! Усім! Усім! Пропала і зникла невідомо куди Царівна Петрівна, півтори метри росту, очі сині, словом, дуже гарна. Хто її знайде, той і одружиться! І одержить пів-Сонного царства в додаток! Усім! Усім! Усім!

Навколо МАМАЯ блукають якісь постаті, шепотять, засинаючи на ходу.

ЖЕБРАКИ. Мовчи та диш...

Мовчи та диш...

Скажуть, що спиш...

Скажуть, що СПИШ-Ш-Ш...

Тш-ш-ш-ш...

МАМАЙ. Скажіть, а чому...

ЖЕБРАКИ. Мовчи! Мовчи та диш, скажуть, що спиш. Тш-ш.

МАМАЙ *(зупинивши одного жебрака)*. Скажіть, а чого ви всі отут такі сині?

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Бо нас – сам Цар б'ють.

МАМАЙ. То де ж узявся у вас такий Цар?

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. А ти що, не з нашого Сонного царства?

МАМАЙ. Я з тридесятдев'ятого.

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Воно й видно – базікаєш багато.

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Гай-гай, де взявся в нас такий Цар... Прийшли до нас хитрі та й підбили дурних. От ми тепер і синіємо... *(Схаменувшись)*. По-о-одайте сліпому, незрящому, до роботи не годящому-у...

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Стій! Стій! Не подавай йому!

МАМАЙ. Чому?

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Бо подавай мені.

МАМАЙ. А чим же ти кращий?

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Я – не кращий, а я – гірший, я – нужденніший, бідніший... Тому мені, мені подай!

Другий жебрак відштовхує Першого.

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Йому не подавай, подай мені!

МАМАЙ. Таки тобі? Чого це?

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Того це, бо я гроші люблю набагато більше, ніж він. Мені, мені подай!

Зачувши про гроші, підбігають інші жебраки.

ЖЕБРАКИ. Нам, нам подай! Ми ще бідніші за цих!

МАМАЙ. Та я б подав, люди добрі, так у мене самого нічого немає.

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. Не бреш.

МАМАЙ. Я ще ніколи нікому не збрехав.

Усі жебраки на це починають голосно реготати.

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. От оце – оце ти вже точно брешеш! Подай, доки не пізно, ану!

МАМАЙ. Скільки я буду казати: нема!

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. Дай перевірю.

Лізе МАМАЄВИ до кишені.

МАМАЙ. Що-о?!

ЖЕБРАКИ. От ми зараз перевіримо, є там, чи нема...

МАМАЙ. Що-що?

Жебраки-рекетири тісним колом оточують його.

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. Ану – пострибай.

МАМАЙ. Та кажу ж вам, в мене нічого нема, хіба що оця шабля. *(Починає виймати шаблю з піхов)*. Ось я вам зараз подам. Зараз – ви в мене пострибаєте.. .

Жебраки Сонного царства вмиль розбігаються.

ЖЕБРАКИ *(співають)*:

Мовчи та диш,

Скажуть, що спиш-ш... Тш-ш-ш...

Тш-ш-ш...

Тш-ш-ш...

МАМАЙ *(сам до себе)*. Чи мені йти? Чи мені не йти?.. Як хочеш стати справжнім козаком, то хіба можна вагатися? Піду!

Картина III

ЦАР біля чарівного свого дзеркала грається мечем-самосічем. Зачувши кроки, припиняє, ховає зброю, чинно сідає.

МАМАЙ заходить до царського палацу, де на троні сидить Цар. Потім з-за трону повільно витикається, визирає РАДНИК-ЗРАДНИК.

МАМАЙ. Здрастуйте вашій ха... вашому палацові.

ЦАР. Здоров тобі, хлопче. А що ти нам скажеш?

МАМАЙ. Чи давали ви оголошення?

ЦАР. Ну, давали. Ну то що?

МАМАЙ. Я хочу йти визволяти вашу сестру.

ЦАР. А-а... Он воно що... Визволяти... Зникнення моєї сестри – то велика загадка.

МАМАЙ. Так я розгадаю.

ЦАР. Отак одразу й дозволь першому-ліпшому (*уважно міряє його поглядом*) героєві рятувати рідну сестричку... Ти спершу мусиш довести, що вартий того.

МАМАЙ. Я – доведу. А як?

ЦАР. Спершу розгадай яку-небудь легеньку загадку. А як не вгадаєш, то я оцим ось чарівним мечем-самосічем тобі голову – р-раз!

МАМАЙ. Вгадати мені, чи не вгадати? Згоден.

ЦАР замислюється. З-за трону висовується РАДНИК-ЗРАДНИК, щось шепоче йому на вухо, хихотить.

ЦАР. Відгадай: скіко в небі зірок?

МАМАЙ. Триста п'ятдесят мільйонів шістсот сімдесят чотири тисячі двісті сорок одна зірка!

ЦАР озирається за трон, витягає звідти за комір РАДНИКА-ЗРАДНИКА.

ЦАР (*до РАДНИКА-ЗРАДНИКА*). Вірно?..

Той на це знизує плечима.

МАМАЙ. Не вірите? То перерахуйте їх усі, та й переконаєтеся.

ЦАР. Еге-е... Перерахуєш ті зірки...

МАМАЙ. Отже я дав вірну відповідь?

ЦАР. Та... Трошки так.

МАМАЙ. Отже відпускаєте мене за Царівною Петрівною?

ЦАР (*знизавши плечима*). Та йди вже з моїх очей.

МАМАЙ. То хоч скажіть, в якому напрямкові вона пропала?

ЦАР. Підеш на південь півночі – не помилишся. Туди, де всі царівни й зникають.

МАМАЙ. Куди-куди?

ЦАР. А потім – ліворуч.

МАМАЙ (*замислившись*). Чи мені йти?.. Чи мені не йти?.. Піду! Бувайте здорові.

ЦАР. До побачення... Тобто прощай!

МАМАЙ *виходить*.

ЦАР (*за трон*). Мій вірний Раднику-зраднику! (*До себе*). Як це в біса зрадник може бути вірним?

РАДНИК-ЗРАДНИК миттю з'являється з-за трону.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Що пан Цар накаже?

ЦАР. Підеш слідом за цим хлопчиною... Та дивись же мені, щоб він бува не дійшов до Царівни Петрівни.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Хе-хе-хе... І цього – туди ж. Скільки їх уже пішло, гай-гай... І не дійшло.

ЦАР. І не дійдуть. Їм, багатирям, усе дано: красу, молодість, силу. Що їм іще треба? Так ні, не сидиться, бач, на місці.

РАДНИК-ЗРАДНИК. І цей – туди ж. (*Мнеться*). От тільки я одного збагнути не можу: навіщо ми їх усіх на погибель спроваджуємо?

ЦАР. Не можеш?

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ось вам хрест, пане Царю.

ЦАР. А ти подумай: навіщо мені на білому світі багатирі? Га? Мені потрібні такі: слабисінькі, сірісінькі, слух'янісінькі... Ясно?

РАДНИК-ЗРАДНИК. А-а, он воно як... Ге - а як ворог на нас нападе, як же тоді без багатирів, пане Царю?

ЦАР. Ворог? На наше Сонне царство? Та кому воно в біса потріб... Гм. На ворогів у мене є *(показує, де на троні в нього висить чарівний меч-самосіч. Виймає його із піхов, він виявляється утричі довший за піхви, милується.)* Я ним особисто будь-якого ворога подолаю! Ясно? Навіщо мені багатирі?

РАДНИК-ЗРАДНИК. ... А потрібні вам такі слухняні та покірні. Такі ось, як я.

ЦАР. Ростеш... На очах ростеш.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Радий служити!

ЦАР. То й іди за цим молодим козаком, як там його - Мамаєм, та гляди ж мені...

РАДНИК-ЗРАДНИК. Не дійде, пане Царю! Тільки скажіть, який він багатир? Тьху, а не багатир. Ні м'язів, ні м'яса. Молоде ще таке, та ще й ім'я мамусине - Мамай..

ЦАР. Але ж розумненький! Розумненький в біса: "триста п'ятдесят мільйонів шістсот сімдесят чотири тисячі двісті сорок одна зірка!" Хм. Такі - ще небезпечніші. О, придумав: коли ми усіх козаків виявимо і зведем з лиця землі, тоді дамо таке оголошення, щоб усіх розумників виявити - і тоді...

Показує.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Буде зроблено, пане Царю!

ЦАР. Забазікався я з тобою. Здоганяй його!

РАДНИК-ЗРАДНИК вибігає туди, куди пішов МАМАЙ.

ЦАР, переконавшись, що нікого в палаці нема, співає.

ЦАР (співає).

Я грав, я крав,

Я грабував,

Нарешті царство осідлав.

В'йо! Но-о!

Щоб я його кому віддав?

У мене владу хтось одняв?

Того вдавлю, немов удав!

Тпру! Гоп!

(ЦАР починає пританцьовувати улад пісні. Виймає меч-самосіч, промовляє до нього заклинання):

- Меч мій любий, меч мій милий, бий, рубай його щосили! *(Вказує на стола. Меч рубає його навпіл).*

Уже усеньких козаків

Зі світу білого я звів.

В'йо! Но-о!

Ні одного багатиря?

То найсильнішим буду я!

Найрозумнішим буду я!

Тпру! Гоп!

До його танцю долучаються Жебраки, які, наче тіні, з'являються в палаці, кружляють, розмахуючи лататтям, намагаючись підспівувати.

Картина IV

Диким полем іде МАМАЙ. Коли з-за кам'яного кумира, що стоїть на високій могилі, витикається напівголий НЕВСИТИМЕЦЬ.

Забачивши МАМАЯ, він соромливо ховається.

МАМАЙ. Чоловіче, ти хто?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ой, не питай, Я – Невситимець...

МАМАЙ. А чого тоді голий?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Того й голий, що Невситимець, все на харчі пішло... Порятуй! Чи нема в тебе часом лишньої одежини?

МАМАЙ знімає з себе свиту, і вже було намірився її кинути Невситимцеві, але, подумавши, зволікає.

МАМАЙ. А що ти вмієш?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Умію, добродію, хліб їсти,

МАМАЙ. І все?

НЕВСИТИМЕЦЬ *(зітхнувши)*. І все...

МАМАЙ. Тут і так неврожаї. Ні, такому давати одержу жалко.

Поривається йти.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Стій! Згадав! Я ще щось умію.

МАМАЙ. Що саме?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Я ще вмію вино пити.

МАМАЙ. Вино? А чого ж ти його п'єш?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Бо рідке. Було б тверде то гриз би. Бо я не дарма – Невситимець.

МАМАЙ. От якби ти ще щось умів, окрім їсти-пити...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Умію!

МАМАЙ. Що?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Окрім їсти-пити я ще умію пити-їсти!

МАМАЙ. І все?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ще я умію їстоньки-питоньки і питоньки-їстоньки..

МАМАЙ. Так-так... От я б на твоєму місці таким не хвалився,

НЕВСИТИМЕЦЬ. Так я ж і не хвалюся... Це – біда моя, що я їм і п'ю як не своїм ротом... Ось бач *(виймає з кишені грушку, дбайливо обтирає її)* остання грушка в мене залишилася, і більше нічого в моєму меню більше нема... Про чорний день, ні – про найчорніший день бережу її.

Помилувавшись, ховає фрукт назад.

МАМАЙ. Бувай здоров.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не йди! І воду – теж.

МАМАЙ. Що - "воду"?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не лише вино, але й воду можу випити.

МАМАЙ. А багато можеш її випити?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Скільки дадуть! *(Співає):*

Тече, тече моя вода,

Моя така прозора,

З малих річок вона впада

В велике синє море...

МАМАЙ. Це вже цікаво...

Кидає йому свиту, той починає одягатися.

МАМАЙ. Куди, цікаво знати, поділася твоя одежа?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Тут по дорозі чоловік один такий трапився, підбив мене побитися об заклад, хто більше з'їсть і вип'є. То я я-я-як! Гм. А він узяв і втік, доки я їв, із корчми. Ех, довелося мені платити за ті харчі й питво і останнє з себе знімати... І кінь пропав, і зброя... Якби не ти, чоловіче добрий, то я вовік тепер до Царівни Петрівни не вибрався.

МАМАЙ. Так ти теж ідеш Царівну Петрівну визволяти? За оголошенням?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Атож.

МАМАЙ. Так я теж туди іду.

НЕВСИТИМЕЦЬ. От і будеш мені за помічника.

МАМАЙ. Я??

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ти. Мені помічник в такій справі - отак! потрібен.

МАМАЙ. Що-о? Це ти мені - за помічника будеш!

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ич, знайшовся який розумний!

МАМАЙ. Так, розумний.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Я теж - не дурний. Знаєш що: хто з нас розумніший виявиться, той і буде старшим. Згода?

МАМАЙ. Згода. От хто з нас більшу цифру назве, той і розумніший.

НЯВСИТИМЕЦЬ. Ну, тоді ти програв. Мені тебе вже ніби й жалко. Бо я таку цифру знаю, що ого-го!

МАМАЙ. Називай!

НЕВСИТИМЕЦЬ *(набравши якомога повітря)*. С-сто!!

МАМАЙ. А я назву: сто один. Я - виграв.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ех, твоя цифра більша, твоя й правда... Що це за шлях такий, що на ньому одні хитруни трапляються? Ну, раз я пообіцяв то... Буду тобі за помічника. Ходімо швидше, може по дорозі поїсти чого надібаємо.

З тим вони й рушають уперед.

Не ступили вони й трьох кроків, як їх зупиняє голос, що лунає з-під сцени, тобто з-під землі.

ГОЛОС ЛОМИСИЛИ. Ой, яма глибока, гей, не ступлю й крока, чи є в кого довга шворка?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ой, лихо, що ж це таке? Цур мене.

МАМАЙ (у яму). Хто ти за один?

ГОЛОС ЛОМИСИЛИ. Я - Ломисила.

МАМАЙ. А що ти там робиш, Ломисило?

ЛОМИСИЛА. Я? Я нічого тут не роблю. Що ж у цій клятій ямі зробиш...

МАМАЙ. А як ти туди потрапив?

ЛОМИСИЛА. Та тут один чоловік підбив мене ув карти пограти...

МАМАЙ (з жахом). Ув карти?!

ЛОМИСИЛА (зітхає). Так... А я ж - азартний! Я йому все своє й програв - і коня, й вуздечку, й сідло. Догрався!

МАМАЙ. От бач - це дуже погана звичка - грати в карти.

ЛОМИСИЛА. Та вже бачу... Після того, як у борговій ямі опинився.

НЕВСИТИМЕЦЬ. А який він був, той чоловік? Отакий?

Показує.

ЛОМИСИЛА. Такий саме.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Так це ж той самий, що підбив мене об заклад побитися...

Зв'язавши свої пояси, удвох витягають велетня.

ЛОМИСИЛА тягне за собою свою довбню.

МАМАЙ і НЕВСИТИМЕЦЬ бачуть, що набагато менші за нього, знічуються.

МАМАЙ. А довбню - не програв?

ЛОМИСИЛА, Програв і довбню, так той негідник не зміг її підняти. Ех, щастя його, що я не зразу здогадався, що карти фальшовані були! То й не сидів би в цій борговій ямі, замість того, щоб іти визволяти з біди Царівну Петрівну...

МАМАЙ і НЕВСИТИМЕЦЬ (разом). І ми - теж!

ЛОМИСИЛА. І ви?

МАМАЙ. І ми. А що ти умієш?

ЛОМИСИЛА. По шиї можу вломити. Хочеш?

МАМАЙ. Ні.

ЛОМИСИЛА (до НЕВСИТИМЦЯ). А ти?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Я теж не хочу.

ЛОМИСИЛА. От і добре. Тоді будете мені за помічників у цій великій і хорошій справі.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не верзи ледачого! Я ще ніколи й нікому за помічника не... (озирається на МАМАЯ)... словом, не хотів бути...

Замовкає.

МАМАЙ (до ЛОМИСИЛИ). Може це ти нам за помічника станеш?

ЛОМИСИЛА. ... Битимемося?

МАМАЙ. Навіщо ж добрим людям між собою битися та калічитися? Давай взаємо наперед, хто з нас сильніший, та й годі.

НЕВСИТИМЕЦЬ (до МАМАЯ). А я був уже подумав, що ти дійсно розумний. Ти ж подивися на нього (киває на ЛОМИСИЛУ) тут і так ясно, хто сильніший.

ЛОМИСИЛА. Чим битися та калічитися... Ось!

Піднімає каменя, стискує – з кулака в нього сиплеться сама порохнява од того каменя. Доки він радіє, МАМАЙ шепоче до НЕВСИТИМЦЯ.

МАМАЙ. Давай грушку.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не дам грушку.

МАМАЙ. Ти хочеш од нього по шії?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не хочу. Але ж ця грушка – остання в мене.

МАМАЙ. І я – не хочу. Давай!

ЛОМИСИЛА. Ну довго ти там, Мамаю?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Остання грушка... На чорний день беріг... Ех.

Оддає.

МАМАЙ красномовно показує затиснуту в кулак грушку, стискує тую і з неї тече юшка.

ЛОМИСИЛА – вражений.

МАМАЙ. Бачив? Щоб із каменя юшка текла?

ЛОМИСИЛА. Бачив...

МАМАЙ. Зможеш?

ЛОМИСИЛА. Ні-і...

НЕВСИТИМЕЦЬ (схаменувшись). А так ти зможеш?

Забирає в МАМАЯ решки "каменю", тобто розчавленої грушки – й урочисто ковтає.

ЛОМИСИЛА починає задкувати од них.

НЕВСИТИМЦЬ. Переміг Мамай! І його побратим Невситимець!

Піднімає йому руку. І собі теж.

ЛОМИСИЛА (випрусивши розчавленого свого каменя). Таки перемогли... Нічого не скажеш. Щось на цьому шляху всі мене перемагають...

МАМАЙ. Тоді – в дорогу!

Усі троє рушають.

Картина V

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ і ЛОМИСИЛА підходять до таблички, на якій написано: "Гостинно просимо до Темного царства!"

Навколо, дійсно, дуже темно.

Друзі вагаються переступити кордон цього царства.

НЕВСИТИМЕЦЬ (додивляючись до таблички). Ой, яке ж гарне та гостинне це Темне царство, які гарні написи на ньому...

Поривається вже туди йти.

МАМАЙ. Стій! Треба нам, хлопці, в чоботи насипати своєї рідної землі, бо хто його зна, чи вдасться нам так само гостинно (киває на табличку) звідти вибратися.

Скидають чоботи, насипають туди по добрячій жмені землі, після чого взуваються й рушають до Темного царства.

Там, у Темному царстві в суцільній темряві біля своєї хатки порається ДІДУСЬ (а

нам неважко упізнати в ньому ОПОВІДАЧА).

ДІДУСЬ. Я ще ніколи не чув, щоб у нашому царстві та хтось співав.

МАМАЙ. Здрастуйте вам, Дідусю!

ДІДУСЬ. Драстуйте, дітки.

МАМАЙ. Дідусю, чи можна у вас трошки водички попросити...

НЕВСИТИМЕЦЬ. ... бо їсти так хочеться...

ЛОМИСИЛА. ... що й переночувати ніде!

МАМАЙ невдоволено цитькає на друзів.

ДІДУСЬ. Та переночуйте, дітки, коли смерті не боїтеся.

МАМАЙ. Смерті?... Дивне царство у вас, Дідусю...

ДІДУСЬ. Та це, синку, Темне царство. Таке темне-темне... Й ти хочеш, щоб воно було не дивне? Бо керує ним Змій-багатоголовець.

ЛОМИСИЛА. Ну, тоді вкладаємося, хлопці, спати. Де ж іще його й поспати, як не в Темнім царстві?

Вкладаються.

ДІДУСЬ. Козаче Мамаю, а куди це вас Бог несе?

МАМАЙ. Ідемо ми, Дідусю, шукати Царівни Петрівни. Та от біда: не знаємо, куди йти. А ви часом не чували, не знаєте, де вона тепер?

ДІДУСЬ. Чувати - чував, а от знати - не знаю. Одно лише відаю: далеко, вам, синку, ходити буде.

МАМАЙ. А може тут хтось у вас про те тямить?

ДІДУСЬ. Є тут у нашім Темнім царстві один великий знайник... Але про це - завтра.

ЛОМИСИЛА. Довго ви там ще бухтітимете? Спати!

Сплять.

Над ними лунає пісня:

Темна ніч у Темнім царстві...

У неправді й ошуканстві

Прикидайся, наче спиш.

Тш-ш-ш-ш-ш...

Друзі поринають у сон.

Нескінченна і безбарвна

Довга ніч, хоч не полярна.

Ніч, яку не переспиш.

Т-ш-ш-ш-ш...

На сцені із пільми з'являється РАДНИК-ЗРАДНИК.

Навшпиньки він окрадається до поснулих героїв.

Раптом над сценою пролітає на летючому килимі ЗМІЙ-багатоголовець, свище, немов паротяг, настовхується в темряві на РАДНИКА-ЗРАДНИКА, збиває з ніг і той карачкує геть.

РАДНИК-ЗРАДНИК (карачкуючи). О, рани!

ЗМІЙ. Ге! Та тут людським духом пахне...

МАМАЙ *(прокидаючись)*. Де б то не пахло, коли я прийшов.

ЗМІЙ. Я - Змій-багатоголовець, скрізь літаю, усіх пожираю. А ти хто?

МАМАЙ. А я - Мамай, по білому світові походжаю, усіх із біди виручаю.

ЗМІЙ *(ридає)*. Нема, нема вже в моєму царстві нікого, окрім цього діда старого, кого б тут виручити. Немає людей...

МАМАЙ. А де ж усі поділися?

ЗМІЙ *(ридає)*. Я й з'їв.

МАМАЙ. От тобі совісно стало, тому ти й плачеш?

ЗМІЙ. Не тому! Просто не стало мені поживи, окрім сього старезного й несмачнезного діда... Тому й плачу.

ДІДУСЬ. Захисти мене од нього, козаче-Мамаю!

ЗМІЙ-багатоголовець починає зненацька сміятися та реготатися.

ЗМІЙ. А от ти тепер спитай у мене, чого я тепер вже не плачу, а сміюся?

МАМАЙ. Бо ти переді мною покався і тобі легше стало?

ЗМІЙ. Перед тобою? Покався?? Тьху. Я сміюся та радію, бо - ти прийшов і знов є що їсти.

МАМАЙ *(риторично)*. Будемо битися, чи миритися?

ЗМІЙ. Бач, журился я за м'ясом. А м'ясо - саме прийшло, ще й балакуще трапилося... *(До інших своїх голів)*. Поїмо?

Ті ствердно закивали.

ЗМІЄВІ ГОЛОВИ. Еге. Егешечки!

НЕВСИТИМЕЦЬ підхоплюється зі сну.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Де? Що? "Поїмо"? Коли?

ЗМІЙ. О! Ще один! Та поїмо, поїмо! І тебе - теж.

НЕВСИТИМЕЦЬ *(кліпаючи, оглядаючи ЗМІЯ)*. О, наснитися ж таке. Отак лягати спати на голодний шлунок...

ЗМІЙ. Ну, це кому як, хе-хе.

НЕВСИТИМЕЦЬ на це знову поринає в сон.

ДІДУСЬ. От коли пропали!

МАМАЙ. Не бійтеся, Дідусю. Так, чи інак, а до своєї смерті доживемо однак. Знаєш що, Змію, навіщо нам оцяя морока - битися та калічитися, та смак м'яса псувати? А давай так: хто кого пересвище, той того і їсти буде, га?

ЗМІЙ. Правда твоя, бо ти од бійки несмачним можеш стати. Тільки отут ти й попався: у тебе один свист, а в мене - аж троє. Хе-хе. От ми зараз на три голови - як свиснемо, га, мої любі голівоньки?

Ті радісно і ствердно кивають.

ЗМІЄВІ ГОЛОВИ. Еге. Егешечки! Егегешечки!!

ЗМІЙ закладає їм у пащі по два пальці, набирає повітря - та усі як свиснуть!.. Наче паротяг, у терцію! Аж трава на сцені - та що там трава - й завіса затріпотіла од того свисту...

МАМАЙ. Добре свищеш, Зміюко. Тільки от що я тобі скажу: коли свистітиму я, то

ти краще тримай руками очі, щоб вони тобі од мого молодецького свисту не повискакували.

ЗМІЙ позатуляв усі свої очі й зіщулювся.

ЗМІЙ. Ну, свищи вже там!

МАМАЙ. Зараз, зараз, лише свищика свого наладнаю...

Бере довбню ЛОМИСИЛИ, але не ладен її підняти.

Тоді ДІДУСЬ штурхає непробудного ЛОМИСИЛУ, той спросоння зривається на рівні ноги, та як вхопить довбню, та як замахнеться, та як лусне нею ЗМІЯ по спиняці – так ЗМІЙ і вклався.

В Темнім царстві вмикається світло.

ЗМІЙ (*стогне, не ладен підвестися*). Ох, ці мені майстри художнього свисту... (*Радісно*). А оченята – ось вони – на місці!

ДІДУСЬ. Ти, Змію, скрізь по білому світові літаєш, тобі все згори видно, чи не бачив ти де царевої сестриці Царівни Петрівни?

ЗМІЙ. Ох, ці мені свистуни-майстри... Бачив, але не скажу.

ДІДУСЬ. Чому?

ЗМІЙ. Бо вона зараз перебуває у палаці мого найкращого приятеля, от. Я саме забувся, як його звати.

ЛОМИСИЛА. Скажеш. Я тобі допоможу пригадати.

Широко замахується довбнею – із шкіри ЗМІЯ перелякано вискакують ТРОЄ в спідньому, перелякано тремтять.

ТРОЄ. Мій приятель кращий – Султан Невір-царства, вона зараз в нього перебуває...

ДІДУСЬ. А як туди дійти моїм друзям?

ТРОЄ. Треба йти до Чермленого моря. А за Чермленим морем – там він зразу й живе.

НЕВСИТИМЕЦЬ, тим часом прокинувшись, потягується, помічає порожню змієву шкіру, а якої вискочило ТРОЄ в спідньому. Мне її, пробує на міцність.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Міцна! А гарна... Де вона взялася, доки я спав?

МАМАЙ. Сама прибігла.

НЕВСИТИМЕЦЬ. І на чоботи годиться і на бурдюк. Заберу-но я її собі...

Скручує її у сувій, з неї випадає летючий килим.

ТРОЄ У СПІДНЬОМУ. Не чіпай! (*Пориваються вихопити*). Це – мій чарівний летючий килим.

ЛОМИСИЛА. Одскоч! Бо оце торохну ще раз, то вже не знаю, з чого ви тоді будете вискакувати. Був твій, а став наш спільний.

З-за куліси витикається РАДНИК-ЗРАДНИК.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Летючий килим!.. Та я все життя мріяв про нього!

Ховається.

Доки друзі милуються килимом, ТРОЄ в спідньому тихенько тікають геть.

МАМАЙ. Завдяки цьому чарівному килимові я визволю Царівну Петрівну.

ДІДУСЬ. Річ, Мамаю, не в чарівному килимові, ні. А визволити Царівну Петрівну ти

зможеш лише тоді, коли не побоїшся з мертвого живим стати.

МАМАЙ. Не зрозумів...

ДІДУСЬ. Потім зрозумієш, а тепер вам уже пора, хлопці в дорогу.

МАМАЙ. З мертвого живим... Йти мені, чи не йти? (*Замислюється*). Піду! Ану, братове, слухай мого наказу: речі на плечі-і! Кроком руш!

Попрощавшись із ДІДУСЕМ, трійця героїв рушає зі сцени, НЕВСИТИМЕЦЬ несе порожню змієву шкіру, МАМАЙ летючого килима, ЛОМИСИЛА – довбню.

Картина VI

У себе в палаці ЦАР підходить до дзеркала, хукає на нього і воно – вмикається: там постає чарівна картина – переможений ЗМІЙ-багатоголовець лежить догори ногами. ЦАР з доуки б'є кулаком об дзеркало – й виникає наступна картина: трійця героїв дійшла моря і стоїть на березі.

ЦАР. А де в цей час, цікаво знати, мій вірний Радник-зрадник? Що він робить? Тим часом ці троє – вже об'єдналися і дійшли Чермленого моря... Так вони й до мети дійдуть і Царівну Петрівну визволять із полону. (*До дзеркала*). Згасни, осоружне.

Дзеркало гасне.

Картина VII

Шум моря. Герої стоять, милуються видноколом.

ЛОМИСИЛА. Навіть я не міг уявити стільки води заразом, як тут.

МАМАЙ. Ти поглянь, яка краса, як сонце веселкого виграє на вершечках хвиль...

Тим часом за їхніми спинами виникає РАДНИК-ЗРАДНИК і позаяк трійця приголомшена панорамою, він може підповзти ближче до летючого килима.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Яка ж це краса? Стільки води – і вся несмачна, солонка ще й гірка.

МАМАЙ. Дивися: грайморе водограєм ластиться в сонцесяйних струменях іскріння...

РАДНИК-ЗРАДНИК, скориставшись їхнім послабленням пильності, краде сувій летючого килима й зникає з ним зі сцени.

ЛОМИСИЛА. А вже ж глибоке напевне... Як ми на той бік переплинемо?

МАМАЙ. Як мінливо піниться смарагдовість хвиль... Як ми на той бік переплинемо? Не журись, Ломисило, нам не доведеться перепливати це море. Ми, наче оті срібнокрилі чайки, полинемо зараз у небесну синяву і перелетимо чарівним килимом на той бік...

ЛОМИСИЛА. Дійсно! Я й забув, що в нас є летючий килим!

НЕВСИТИМЩЬ (*озирнувшись*). Не "є", а "був".

ЛОМИСИЛА (*озираючись*). Дійсно, де ж він?

МАМАЙ. Певно, полетів у вирій.

Небом на летючому килимі летить РАДНИК-ЗРАДНИК.

ЛОМИСИЛА. Еге – осінь же скоро. Оно вже й журавлі летять.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Проґавили! Курли-курли!

ЛОМИСИЛА. Оно чутно, як курликають журавлині ключі.

НЕВСИТИМЩЬ. Але ми – не журавлі. Як ми тепер перескочимо це море?

Пауза.

ЛОМИСИЛА. Ти, Мамаю, напевне, вже вигадав щось? Ти ж у нас найрозумніший. Як ми будемо на тому боці?

Пауза.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не мовчи, Мамаю!

МАМАЙ. Я мовчу тому, що звук говорити лише правду.

Тим часом НЕВСИТИМЕЦЬ нахилиється до морської води. Припадає, чутно як вона забулькотіла.

ЛОМИСИЛА. Не журись, не тужи, Мамаю, це ще не біда. Біда нам буде, як пішкома будемо навколо моря обходити.

НЕВСИТИМЕЦЬ *(на мить одірвавшись)*. На здоров'я вам, братове, і на погибель ворогам!..

Припадає знов.

МАМАЙ. Як подумаю тепер, що нам залишилося на шляху до мети одне лише море – і тепер воно для нас – нездоланна перешкода. Дійсно, Ломисило, правда твоя: доведеться нам навколо нього чалапати...

ЛОМИСИЛА *(до НЕВСИТИМЦЯ)*. Невситимцю, а чого це ти, цікаво знати, із калюжі п'єш? У нас оно баклажка є.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не вгадав, м-м-м, це – не калюжа. Це усе, що залишилося, м-м-м, од Чермленого моря і я оце саме його допиваю.

Припадає знов, чутно булькотіння.

ЛОМИСИЛА, Як? Цілісіньке море? Хіба ж таке можливе?

НЕВСИТИМЕЦЬ важко підводиться.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Задля друзів і не таку гидоту вип'єш...

МАМАЙ. Випити море? Такого – не буває, щоб море... О! А де ж воно?.. Немає моря. Не пиниться *(вдивляється)* мінливо смарагдовість хвиль...

НЕВСИТИМЕЦЬ *(ствердно бурчить животом)*. Буль-буль.

Друзі підхоплюють під пахви переповненого НЕВСИТИМЦЯ й рушають далі уперед, ступаючи морським дном.

Коли назустріч їм скаче на хвості РУСАЛОЧКА.

МАМАЙ. Ех, випив ти ціле море, а морській істоті тепер ніде жити нещасній.

НЕВСИТИМЕЦЬ? М-м-м... Справжній козак п'є, не скіко може, а скіко бачить. Буль-буль... Ну, я такий, що можу й випустити назад.

РУСАЛОЧКА. Назад, назад! Випусти море назад, пожалій мене.

ЛОМИСИЛА затискує рота НЕВСИТИМЦЕВІ, щоб той не випускав моря.

НЕВСИТИМЕЦЬ. В-в-в-в.

РУСАЛОЧКА. Ніде, ніде мені тепер житоньки, де плаватоньки. Одпустить йому рота, дайте випустить водичку.

МАМАЙ. Дійсно, доведеться-таки випускати...

ЛОМИСИЛА. Випускати?! Як я – плавати не вмію! Я ж – не русалочка! У мене ж такого з хвоста нема. Є лише важезна довбня, але вона плавати не допомагає...

МАМАЙ (до РУСАЛОЧКИ), Потерпи трошки, рибко, Нам уже недалеко, дійдемо, тоді й випустимо.

І побратими повели далі НЕВСИТИМЦЯ морським дном.

РУСАЛОЧКА деякий час із тугою дивиться, куди вони пішли, потім скидає з себе плавники-ласти, потім і луску. З усього цього постає... РАДНИК-ЗРАДНИК.

Сунувши під пахву свої маскарадні обладунки, рушає назирцем за героями.

Картина VIII

У Невір-царстві герої ведуть НЕВСИТИМЦЯ.

НЕВСИТИМЦЬ (переповнено). Буль-буль. Доки це його ми будемо йти? Буль-буль. Оно, погляньте, вже й місяць на небі. Буль-буль. А ми й не спочивали. Треба ставати на постій.

МАМАЙ. То місяць не на небі, а на мінареті, церкві по-нашому.

ЛОМИСИЛА. Ну й негідники! Коли, виходить, у нас – день, то у них тут, виявляється – ніч? А коли в нас ніч, вони собі роблять день?

Чутно багатоголосу чужу мову.

ЛОМИСИЛА. Невже прийшли?

Забачивши перехожих, наші герої ховають свої слов'янські лиця. Вони змушені з "підручних" засобів ладнати собі чалми, чорнити брудом лиця, щоби безборонно з'явитися перед чужинницькі очі. Назустріч їм трапляється СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ.

СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ. Аллах акбар!

Трійця друзів на це лише закивала головами.

ЛОМИСИЛА. Як тут страшно люди живуть, ти ба, ти послухай оцього негідника, до чого дожився він уже: свого Бога Аллаха псом називає. Ось я тебе за це таке богохульство зараз!

Зачувши таке, а, головне, забачивши проти себе довбню, СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ злякано тікає.

МАМАЙ. Звідкіля ти про це дізнався?

ЛОМИСИЛА. А ти хіба сам не чув? Він же, мерзотник, каже першому зустрічному волоцюзі про свого Бога: "Аллах – Акбар". В мене вдома пес колись був, так його теж Акбаром звали.

МАМАЙ. А-а-а...

Позад них знову з'являється СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ, дослухається, придивляється.

СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ. Саям алейкум! НЕВСИТИМЕЦЬ. Салом! СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ. Салом? А хто це тут, де сало заборонене, бодай згадав про нього? НЕВСИТИМЕЦЬ. Заборонене сало? Оце порядки!

Збагнувши з розмови, хто вони такі, здійсмає галас.

СХІДНИЙ НЕГОЦІАНТ (вимахуючи руками). Гяури! Гяури!

Так розкричався, що наліплені вуса йому одскочили, ми пізнаємо перевдягненого РАДНИКА-ЗРАДНИКА. Йому доводиться тікати, а вже звідусібіч вже чути брязкіт зброї, войовничі яничарські вигуки.

ЛОМИСИЛА. Яничари! Аллах акбар...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не хвилюйтеся, братове, ось зараз я цих яничарів...

ЛОМИСИЛА. Сам-один? Ми з Мамаєм (іронічно) тобі будемо допомагати в цій справі.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не потребую нічийої допомоги, краще відпочивайте собі з дороги. Я – сам!

ЛОМИСИЛА. Ой, не шуми, луже, ой, не бреши, друже.

НЕВСИТИМЕЦЬ (гордо). Казка – не бреше!

Кидається за куліси, звідкіля наростає яничарський гомін. Мить – і звідти вже чути, як хлюпотить, вирує, виливаючись, вода. А потім – переляканий зойкіт натовпу, який борсається у хвилях, плюскаючись по воді.

Картина IX

У своїм палаці Цар, хукнувши на своє чарівне дзеркало, вмикає його. Постає картина:

Хвилі, якими пливуть чалми, черевики з позадираними носками. З доуки торохає по дзеркалу – виникає наступна картина:

Мокрі, перелякані яничари, кидаючи зброю, розбігаються, хто куди. Лютий ЦАР так гепнув у дзеркало, що воно й вимкнулося.

ЦАР. Пробач, моє любе чарівне дзеркало, що б'ю тебе. Не тебе треба бити, а бити треба мого Радника-зрадника, який, бачу, марно хліб в мене їсть. Ну, нехай він лиш повернеться, тоді я його...

Показує.

Картина X

У Невір-царстві на сцену знову виходить НЕВСИТИМЕЦЬ, помітно поменшавши в талії.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Хух!.. Усе море до краплини віддав, щастя ваше, хлопці – що не вино. Вина – не віддав би нізащо. А як гарно вони всі пливли: стилем брас.

МАМАЙ. Ну, спасибі тобі, друже, що виручив нас у біді.

НЕВСИТИМЩЬ (співає).

Тече, тече моя вода

Моя така прозора,

З малих річок вона впада

В велике синє море.

Вона уся тепер моя.

А впливши ту воду

Поліпшить значно можу я

Колообіг природи.

Ех!

(Тут Невситимець замислюється). Мене б – на лани. Я б міг поливати поля, городи... Садки! А тут доводиться яничарів поливати, наче помідори, чи буряки які.

ЛОМИСИЛА. А мене б за плуг та на лани...

МАМАЙ. Годі, братове, мріяти. Треба нам рушати, доки басурмени не попідсихали. *(Кивнувши на високу стіну).* Ломисило, ану під садови-но нас туди.

Картина XI

У султановому палаці сидять сумні дівчата, поруч них лежать мітли й віники.

СУЛТАН. Я бачу, що ніхто не хоче підмітати мені палац. Цікаво знати, що ж ви тоді хочете?

ДІВЧАТА. Фітнес!

СУЛТАН. Чудово! Буде вам і фітнес. *(Ляскає в долоні, виникає музика).* Дівчата, робіть, як я! *(Бере мітлу, починає удавано підмітати).* Бадьоріше, легше, веселіше! Швидше, сміливіше, запальніше! Раз-два, раз-два! Радісніше махайте мітлами, раз-два! Жвавіше, спритніше, ритмічніше! Прудкіше, дужче, наполегливіше! Раз-два!

Дівчата, танцюючи, метуть палац, аж пил летить. СУЛТАН же, одкинувши мітлу, милується, як ті під музику працюють.

Тут до палацу заходить ЦАРІВНА ПЕТРІВНА, сумно споглядає роботу дівчат-полонянок.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Дівчата! Та покиньте ви підмітати, скільки ото раз на день можна прибирати той палац?

ДЖЕЙН. Ай донт андестенд, зет ю сей.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА *(до Жанни)*. Досить, кажу, підмітати, годі!

ЖАННА. Же не компрене па, ке ву ді.

СУЛТАН. Арбайтен, арбайтен, мої любі! Фітнес! Фітнес!! *(Гортає товстого словника).* Травай, ма жьон фій!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА видирає в нього словника.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. А я кажу: досить! Інаф, баста! *(каже вона, зиркнувши до словника).* Зе верк із оувер! Стоп!

Дівчата покидають підмітання.

СУЛТАН. А чого ти розкомандувалася в моєму домі? Хто ти мені така? Заміж за мене виходити не збираєшся, а поводиш себе, наче законна дружина!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Заміж за тебе? Нізащо!

СУЛТАН. І чого ти така, *(зазирає в словника)* моє серденько?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. По-перше – то ти й мене тоді змусиш по п'ять разів на день замітати підлогу. А по-друге: я ще неповнолітня для шлюбу, ще не підросла.

СУЛТАН. Клянуся східною любов'ю, що ні! То ж – рабині, а ти, як не як – Царівна й підмітати не будеш... А по-друге, якщо вийдеш за мене заміж, то швидше підростеш.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Усі ви до весілля отак присягаєтеся... Пожалів би ти

полонянок, дав би їм перепочити.

СУЛТАН. Так вони ж самі: "Фітнес, фітнес!" А без цього їм тут нудно стане, а підмітаючи – вони при ділі. От коли ти вийдеш за мене, тоді всім хатнім господарством порядкуватимеш і цими дівчатами теж...

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Не бажаю!

СУЛТАН (*сумно й тужно співає*).

В мене – золота багато,

В мене – грошей є до ката. Все у мене є!

На сцену витанцьовує султанський почет, підтанцьовує.

Лиш одна тая жінка,

Що любив би споконвіку,

Не бажа за чоловіка

Знать мене!

Султанський почет підспівує хором:

Ой, горе, горе, гой!

Не бажа за чоловіка

Знать його!

СУЛТАН (*співає*).

Я – не злидень,

Не каліка,

Та однак за чоловіка

Не бажає горда дівка

Знать мене.

Почет підхоплює:

Ой, горе, горе, гой,

Не бажа за чоловіка

Знать його!

СУЛТАН (*співає*).

Знать мене!

Одтанцювавши, СУЛТАН знесило спирається на плече однієї зі своїх численних полонянок. Паранджа їй од того сповзає і ми бачимо лице НЕВСИТИМЦЯ, перевдягнутого в жіноче східне вбрання. СУЛТАН – сахається, почет – теж. СУЛТАН зриває паранджу з іншої полонянки – то виявляється ЛОМИСИЛА.

СУЛТАНОВІ – заціпило.

МАМАЙ сам скидає із себе паранджу.

МАМАЙ. Здоров був, пане Султане.

СУЛТАН (*отямившись*). Здоровенькі були. Чи по волі, чи по неволі прийшли ви до мене?

МАМАЙ. Добрі богатирі усе по волі ходять.

СУЛТАН. Чого вам тут треба?

МАМАЙ. Віддай нам Царівну Петрівну, ми її додому повернемо.

СУЛТАН. Віддати Царівну? Зараз ви замість Царівни познайомитеся з моїм улюбленим скаженим бойовим слоном. Ану, гей, там!

Ляскайте в долоні. Почет кидається за сцену виконувати.

Чутно, як забряжчали там ключі, як задзенькотіли ланцюги. І от уже двигтить сцена од важкої ходи. І вже на сцену витикається слонячі хобіт і бивні. Лунає слоняче бойове ревисько.

ЛОМИСИЛА. Ось зараз я його...

Хапається за довбню.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Е, ні, тут довбнею не попреш. Тут – потрібен талант, (звертається до свого живота), животуку, їсти хочеш?

ЖИВІТ НЕВСИТИМЦЯ (ствердно). Бур-бур!

НЕВСИТИМЕЦЬ. Кашки?

ЖИВІТ НЕВСИТИМЦЯ (заперечно). Бур-бур...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Може вегетаріанського салатику?

ЖИВІТ НЕВСИТИМЦЯ (категорично). Бур... бур...

НЕВСИТИМЕЦЬ. А – м'ясяця?

ЖИВІТ НЕВСИТИМЦЯ (радісно бурчить). Бур-бур-бур!!!

НЕВСИТИМЕЦЬ. Тоді слухай же мого наказу: до жору!

Кидається туди, звідки витикається слонячий хобіт.

Чутно плямкотіння: "Плям-плям-плям"!

МАМАЙ. Не плямкай.

НЕВСИТИМЕЦЬ (вистромивши голову з-за куліси). Що ти там кажеш?

МАМАЙ. Коли їси, рота треба закривати.

НЕВСИТИМЕЦЬ. А-а... Тут закриєш, коли там цілий слоняка... Мням-мням-мням!

Картина XII

У своєму палаці ЦАР дивиться в дзеркало й бачить там здоровенну купу кісток. Перемикає зображення – і знову купа кісток. Він не ладен нічого збагнути. Перемикає і бачить, нарешті, на тлі цих кісток маленьку постать НЕВСИТИМЦЯ.

ЦАР. Та де ж там у біса мій вірний Радник-зрадник? Вони вже там і слонів їдять, і моря випивають, так, дивись, і Царівну Петрівну з полону визволять. Чого він там зволікає? Невже мій Радник-зрадник хоче, щоб я і з нього таку ж саму купу маслаків зробив?

Картина XIII

У султанському палаці, важко переставляючи ноги, з-за куліси з'являється НЕВСИТИМЕЦЬ. Колупає в зубі бивнем.

НЕВСИТИМЕЦЬ (до СУЛТАНА). Велике українське спасибі тобі, Султане. У нас такої великої і смачної худоби – нема. Хоч раз в житті по-людському наївся.

СУЛТАН. Мій улюблений скажений бойовий слоник...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Скажений, лише жаль, несмажений.

СУЛТАН. Шайтан!

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ні - просто Невситимець.

Хоче, переповнений вдячністю, потиснути СУЛТАНОВІ руку. Той сахається.

СУЛТАН. Не треба, я - неїстівний! Я не слонятина, я - султанятина...

Полонянки оточили НЕВСИТИМЦЯ, захоплено розглядають героя.

НЕВСИТИМЕЦЬ. А вам, дівчатка, я дарую свободу. Кінчилося ваше прибиральницьке рабство.

ЖАННА. Же не се па, ке ву ді.

Тоді НЕВСИТИМЕЦЬ пантомімічно показує, що він хотів сказати: переломлює навіл і кидає вбік мітлу.

ЖАННА. Мерсі боку.

ДЖЕЙН. Сенк'ю вері мач.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Та ну, що ви, не варто подяки.

ДЖЕЙН. Дід ю сей?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Дід? Який же я дід? Я - не дід. Я ще жвавий.

ДЖЕЙН показує то на нього, то на обгризений бивень і намагається спілкуватися.

ДЖЕЙН. Ням-ням?

НЕВСИТИМЕЦЬ. О, вже заговорила по-нашому.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА (до МАМАЯ). Джейн - балакає по-англійському, а Жанна - по-французькому.

ЛОМИСИЛА. То все дурниці! Зараз я з ними поговорю, я дещо вмію по-закордонному. (Бере бивня). Ням-ням - й вже нема, вже нема. Піп сіль тер, аж упрів, ві? Сам пан теля пасе, Марія льон тре!

НЕВСИТИМЕЦЬ (до Джейн). Ну, як би тобі сказати... Ням-ням - це вері кайф.

ДЖЕЙН. О, кайф. Ай андестенд!

НЕВСИТИМЕЦЬ. А без кайфу немає ніякого лайфу.

ДЖЕЙН. Май лайф із вері терібл.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Що?

ЖАННА. Се ля наша собача ві.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Не збагну ніяк - як фейсом об тейбл. Як же цей клятий басурмен з ними спілкувався? Він що - поліглот?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. В нього, хлопці, є книжечка така чарівна, куди він щоразу заглядає. Словником називається.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ану, Султане, давай швидко сюди чарівну книжечку!

СУЛТАН (сахається). Даю, даю! Тільки не треба мене ням-ням!

Віддає словника.

НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА й МАМАЙ поринають туди.

За тим не помічають, як у палаці заявляється ще одна прибиральниця, одягнута в кімоно, тобто японської зовнішності.

МАМАЙ. Скажи мені, Царівно Петрівно, цей Султан тебе тут не зобижав?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Та ні, що ви, я ж іще не повнолітня – це я його весь час зобижала.

СУЛТАН. Йес, йес!

НЕВСИТИМЕЦЬ говорить зі словника, звертаючись до ДЖЕЙН.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Пііс, френдшіп, йес?

ДЖЕЙН. О, йес, ай андестенд.

ЛОМИСИЛА *(до ЖАННИ)*. Бонжур, ля шарман фій. Ке ву фе дан се суар, пар екзампл? Ну нуз альон о театр? О сінема?

СУЛТАН. О, Аллах, акбар. Горечко... Який удар: прийшли сюди наші споконвічні друзі – от і маєш. Все пропало! Ні Царівни, ні Петрівни, ні прибиральниць... Приперлись у мої землі...

Намагається забрати словника в ЛОМИСИЛИ.

ЛОМИСИЛА. Що-о? У твої землі? Стоїмо на своїй, а не на твоїй землі!

Знімає чобіт, дає туди подивитися СУЛТАНОВІ, потім сипле йому в очі землю.

ЛОМИСИЛА. Переконався?

Забирає назад словника.

СУЛТАН. О, який жах – справжня українська земля! *(Намагається протерти очі)*. Я – осліп!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Так тобі й треба, щоб знав, як работоргівлю продавати!

СУЛТАН *(лапаючи себе за кишеню)*. О, цей жахливий вкраїнський чорнозем!.. Де моя жива вода?

Виймає з кишені пляшечку, хлюпає на долоню, промиває очі.

НЕВСИТИМЕЦЬ. О, пляшечка. Щось мені після слона трохи в животі пече, треба чимось гарненьким запити... Ану, покуштуємо, що в ній тут таке цікаве на вигляд... *(Нюхає)*. Одеколон?

Націляється видудлити.

ЖАННА. Ое не льо де колонь па!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА *(зупиняючи НЕВСИТИМЦЯ)*. Не треба її пити, бо це – не проста вода, а цілюща. Її брали за семи горами у білому лузі під сірим каменем...

МАМАЙ *(захоплено)*. Як гарно вона говорить!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. ... між трьох калин під новий четвер у криниці, що має три жили.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Тому її й пити не варто?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Вона набагато цінніша і зможе знадобитися богатырям у скрутну хвилину.

НЕВСИТИМЕЦЬ віддає пляшечку ДЖЕЙН на зберігання.

МАМАЙ. Царівно Ганно, скажи, чи підеш ти з нами назад?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. З вами, богатырями, піду хоч назад, хоч вперед, куди скажете, туди й піду.

СУЛТАН. А мені ні разу такого не сказала! Забирають мою цілющу воду, моїх прибиральниць, мою наречену забирають... За що? За що це мені такі напасті?

МАМАЙ. За що? Ти, підлий, підступом викрав Царівну з рідного її царства, ще й бідкаєшся?

СУЛТАН. Викрав? Я – викрав? Султани ніколи нічого не крадуть. Вони все, що їм треба, можуть купити. Царівну Петрівну мені продав теперішній Цар Сонного царства.

УСІ. Я-як?? Продав??

СУЛТАН. Отак – за гроші. За триста п'ятдесят мільйонів шістсот сімдесят чотири тисячі двісті сорок один піастр.

Пауза.

Усі приголомшено споглядають СУЛТАНА.

Скориставшись такою мізансценою, прибиральниця в кімоно, що скромно стояла в куточку, підкрадається до Царівни Петрівни, накидає їй на голову мішок, тягне убік, за кулісу.

СУЛТАН. Що ви всі на мене так дивитеся?

МАМАЙ. Ну що? Нехай живе?

СУЛТАН. Велике всім басурменське спасибі. Особливо вам (*це до НЕВСИТИМЦЯ*).

МАМАЙ. Гаразд. Вже нам усім і додому пора. Там ми одсвяткуємо визволення Царівни Петрівни, влаштуємо бенкет...

ДЖЕЙН, ЖАННА (*разом*). Фітнес?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Йес, офкоз.

МАМАЙ. Ну, тоді ходімо, Царівно Петрівно... (*Озирається*). О... А де ж вона?..

УСІ. Дійсно, де?

Над мінаретами верхи на сувої летючого килима пролітає прибиральниця в кімоно. Скидає з себе машкару, а це ж – РАДНИК-ЗРАДНИК!

В обрисах сувою килима читається замотана фігура ЦАРІВНИ ПЕТРІВНИ.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Здорові були, вражі сини! А що – встерегли? Га? Хе-хе!

НЕВСИТИМЕЦЬ. А ти кажеш – журавлі в небі...

ЛОМИСИЛА. Стій, держи! Ось я тебе!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Не ти мене, а я тебе, я усіх вас, хе-хе-хе!

МАМАЙ. Одпусти її! Біда тебе візьме!

НЕВСИТИМЕЦЬ. Так це ж той добродій, що підбив мене у корчмі гуляти...

ЛОМИСИЛА. Оцей? Ти помиляєшся, брате. Бо це – той, хто підбив мене у фальшовані карти грати.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ні! Це той, через якого я голий zostався.

ЛОМИСИЛА. Та ні бо. Це той, через кого мене в боргову яму посадовили.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Дурники, про що ви сперечаєтесь? Бо я – і той, і інший. Дурнюльки! Дурбелики! А також ще й той, хто у вас із під носу викрав Царівну Петрівну, хе-хе-хе!

РАДНИК-ЗРАДНИК радісно відлітає зі сцени.

МАМАЙ. У, сто копанок чортів! Що ж його тепера робити?

НЕВСИТИМЕЦЬ. Заспівати...

МАМАЙ (*співає*).

Молодії чародії
Сподівання і надії –
Не пустопорожні мрії,
Не прості ми диваки.
Може ми чарівники?

Зло повернем навпаки!

З тим вони, герої, разом із Джейн і Жанною виходять із палацу.

Переконавшись у цьому, СУЛТАН замикає за ними двері, вихиляється з вікна і зчиняє тривогу.

СУЛТАН. Гей, ви, слуги-яничареньки! Гей, сторожа моя вірна! Біжіть усі мерщій до палацу й ухопіть цих трьох проклятих гяурів, держіть їх, особливо того, ротатого!

За вікном чути брязкіт зброї, тупотіння безлічі ніг, войовничі басурменські вигуки.

Картина XIV

Під напівмісяцем мечеті навскіс сцени стоїть яничарська варта з оголеними мечами. З-за куліси витикаються наші друзі, бачать, що пройти їм не вдасться.

МАМАЙ. Чи пан, чи пропав, ось питання.

Зникає.

За мить на мечеті виникає мулла. Там, на самісінькому вершечкові він розгортає товсту книгу, в якій ми впізнаємо словника і, склавши руки на грудях, зазираючи до "корану" починає співати.

"МУЛЛА" (співає). Алла – акба – малла – халла – баялла!

Усі яничари, хто тут є, падають лицем до мечеті, починають голосно молитися.

Тим часом побратими й побратимки, взявшись за руки, улад "молитві" переступають через яничарські спini.

"МУЛЛА" (співає). Іншалла – меншалла – гопшіалла-а-а!..

Друзі переступають через спini вартових, доки НЕВСИТИМЕЦЬ, ідучи першим, за одну не перечепився.

Герої попадали, яничари схаменулися, наважилися, богатирі, лежачи на спині, намагаються одпихувати басурменів ногами.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Щастя ваше, іроди, що в мене ні краплі з моря не лишилося, ви б у мене не лише брасом, а ще й батерфляєм научилися плавати!

"МУЛЛА" ж, забачивши битву, скидає чалму – та це ж МАМАЙ! Лізе з мечеті вниз.

Тим часом ДЖЕЙН і ЖАННА здирають з ЛОМИСИЛИ й НЕВСИТИМЦЯ чоботи, почали звідти жбурляти в очі варті землю. Та залементувала, почала відступати.

ЯНИЧАРИ. Шайтанський ґрунт! Сліпнемо! Рятуймо очі!

Коли ж їм у тил ударив "МУЛЛА", то яничари вже геть розгубилися. Здавалося б, ще мить – і перемога...

Радість наших друзів виявилася передчасною – на сцену СУЛТАН власноручно викочує здоровенну мортиру, наставляє її жерлом проти героїв і героїнь.

СУЛТАН. Ось я зараз вам теж очі позапорошую! Лише не землею, а славним басурманским порохом! О, май фоєр, май вері терібл, май б'ютифул фоєр!

ЛОМИСИЛА стає попереду, затуливши усіх своїх широкими грудьми.

Гармата стріляє, вилітає ядро. ЛОМИСИЛА ловить його з лету, жбурляє назад, в юрбу яничарів, декілька їх там гучно падають. СУЛТАН піднімає це ж ядро, заряджає ним гармату. Постріл!

ЛОМИСИЛА ловить і це ядро, жбурляє його назад, побиваючи ним ворогів.

Так триває кілька разів, доки вся варта не попадала, доки ЛОМИСИЛА не забирає ядро собі під пахву, і всі наші герої й героїні рушають повз переможену рать зі сцени, співаючи.

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА, ДЖЕЙН, ЖАННА (співають англійською, зазираючи в словника, на мотив "Гей наповним кухлі").

Ван воом саме воонин

Ет зе брейк оф дей.

Лоуг гив аут є воонин,

Хайд евей йо сорров,

Двічі

Ві шелл рейд евей!

ЦАРІНА-ПЕТРІВНА (зазираючи в словника). Увага, перекладаю пісню!

Переклад:

Одного теплого літнього ранку,

Тільки-но зійде сонечко,

Нікому не кажи

І покинь журитися.

Ми – проскочимо!

Проспівавши по-англійському, друзі починають по-французькому на мотив "Гей, наповним...", перегорнувши словника.

Нуз алльон ансамбль,

Се сора тужур!

Се тре маніфік,

Двічі

Са сора шак жур!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Увага! Переклад:

Ми йдемо укупі,

Ми йдемо вперед, так буде сьогодні.

Це – дуже добре,

Це – дуже чудово,

Буде так – щодня!

Виходять зі сцени.

На сцені з'являється ОПОВІДАЧ, аплодує теж нашим виконавцям.

ОПОВІДАЧ. Чудово співають, правда, діти? А в мене для вас теж є пісенька, зараз я вам її проспівую. *(Співає).*

Молодії чародії!

Сподівання і надії –

Не пустопорожні мрії,

Не прості ми, диваки.

І якщо захочем дружно,

Як бажання в нас потужні,

Згинуть царства осоружні,

Пропадуть глитаюки.

Ану діти, чи сподобався вам такий початок моєї казки? Сподобався? А хто з наших героїв сподобався найбільше? Змій-багатоголовець? Ні? Не Змій? Радник-зрадник? Теж ні? А-а – Мамай... Ви голосніше кажіть, бо я старенький, недочуваю. Ломисила? Невситимець? Вірно, молодці! Ну, а тепер ми всі дружно побажаємо їм щастя, щоб у другій половині нашої казки їм удалося зробити те, що не вдалося зробити в першій, зробити усе те, що вони задумали. Усі – хором – три-чотири: бажаємо щастя! Бажаємо щастя! Отак. А тепер погуляйте трошки, тільки не бешкетуйте, не пустуйте, а потім знову приходьте сюди до мене, тільки ж не баріться – як почуєте дзвоника, так сюди й ідіть.

Антракт

Дія II

Картина XV

ОВІДАЧ *(знову на сцені)*. Ну, любі діти, перш ніж ми побачимо, що буде далі, ану ж пригадаємо, що було раніше з нашими героями. Кого зустрів по дорозі Мамай? Вірно, Невситимця. А ще кого? Ломисилу, так. Чи міг би він без них знайти Царівну Ганну? Міг? Не міг, вірно. Кого вони перемогли? Змія. А ще кого? Султана, правильно. А хто їх перехитрив? Русалочка? А-а, царський Радник-зрадник... Молодці, все згадали. От тепер якщо ми разом, усі дружно покличемо казку, то й визнаємо, що ж трапилося далі з нашими друзями, подругами а також з їхніми ворогами. Три-чотири: казко, прийди! Казко, прийди!

Картина XVI

У Сонному царстві лунає оголошення.

ГОЛОС. Усім, усім! Усім! Пропала Царівна Петрівна, півтори метри зросту, очі сині. Хто її знайде, той візьме її в дружини, а також отримає пів царства Сонного. Поспішайте! Усім! Усім! Усім!

У царському палаці чутно свист летючого килима. ЦАР спостерігає, як спускається вниз його вірний РАДНИК-ЗРАДНИК.

ЦАР. А-а, прибув нарешті!.. Я так ждав, так хвилювався, думав, сподівався, що ти тим трьом щось та заподієш, а ти... ех. Так мене підвести!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ну нічого ж їх не брало, пане Царю.

ЦАР. Не брало?? І ти мені про це спокійнісінько доповідаєш? Однак тебе візьме. Спочатку мій меч, а потім – чорти.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Пане Царю, та я...

ЦАР. Зневажити мою царську волю! І слухати тебе не хочу! Не виконати наказ?

РАДНИК-ЗРАДНИК. ... хоч зупинити їх не зміг, зате викрав у них, цих богатирів, Царівну Петрівну...

ЦАР. Що? Що? Що? Що?

РАДНИК-ЗРАДНИК. ... і не тільки викрав, а й привіз її цілою і неушкодженою перед ваші, пане Царю, найясніші очі.

ЦАР *(зазирнувши у зв'язаний сувій летючого килима)*. Вона...

РАДНИК-ЗРАДНИК. Вона? Отже: як я визволив Царівну Петрівну ви, пане Царю, мусите віддати її мені за дружину, як і було пообіцяно в оголошенні!

ЦАР. Тобі-і-і?

РАДНИК-ЗРАДНИК. Вам же вона не потрібна.

ЦАР. Так он ти якої заспівав... Потрібна – не потрібна! Але їй – потрібен дуже багатий наречений. Я зі злиднями родичатися не хочу.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Пане Царю, так навіщо ж вам багатий наречений, коли у вас самого тих грошей ого-го!..

ЦАР. Отож я й кажу, що потрібен дуже багатий, такий, щоб на мої гроші – не зазіхав. Розумієш?

РАДНИК-ЗРАДНИК *розуміє*.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Та я й не зазіхатиму...

ЦАР *спритно хапає РАДНИКА-ЗРАДНИКА за комір*.

ЦАР. На моє місце захотілося? На трон?

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ні! Ні! Ой, пустіть!

ЦАР. Породичатися з царською кров'ю? І потім владу в мене відібрати? Захопити собі Сонне царство?

Виймає із піхов меч-самосіча.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ні! Ні! Не треба! Не треба меча! Не буду хотіти Царівни Петрівни заміж! Каюсь і відрікаюсь!..

ЦАР. Ну гляди... Оце лише за те, що ти мені вірно служиш і виконуєш мою царську волю – милую. А то б зразу на шматочки і в мідного бика на вогонь – пш-ш-ш-шшш. Чув?

РАДНИК-ЗРАДНИК. Чув!

ЦАР. Чув, так ото ж і знай.

ЦАР *ховає назад свого меч-самосіча, відштовхує РАДНИКА-ЗРАДНИКА, гидливо*

втирає руки.

Бере каламар, перо, папір, починає писати.

ЦАР. Наказ... номер триста п'ятдесят шість... мільйонів шістсот сімдесят чотири тисячі двісті сорок один... Та-ак: оголошуємо по всьому нашому Сонному царстві... жалісну жалобу за...

РАДНИК-ЗРАДНИК. Не тре... Не треба жалоби... Хочу жити!

ЦАР. Не збивай!... жалісну жалобу за моєю рідною сестрицею Царівною Петрівною... котра загинула від підлої руки найманих убивць (*і вже гримить, відлунюючись громовим голосом по всьому Сонному царстві*) од руки найманих убивць Мамай! Невситимця! Ломисили! Котрих я оголошую поза законом!

Захопившись писанням, ЦАР не помічає, як РАДНИК-ЗРАДНИК тим часом тягне зі сцени сувій летючого килима з Царівною Петрівною за сцену і як потім тихенько повертається.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Зневажити мене... за те, що я виконав умови оголошення... Фух! Ну, стривай.

ЦАР (*продовжує писати*). Усіх охочих розумників... хто зможе розгадати це загадкове вбивство... запрошуймо до палацу... а тут їм, хе-хе, і каюк! ...і виявити свої розумові здібності... той, хто виявить вірні здогадки...

Тим часом РАДНИК-ЗРАДНИК нишком знімає з трона чарівного меч-самосіча і чіпляє туди свого, простого. Цар, захопившись писанням, нічого не помічає.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Пиши-пиши, грамотій... А осьо зараз сюди прийдуть оці троє скажених, до яких додалося ще двоє навіжених, от тоді ти в них і попишеш... без свого чарівного меч-самосіча (*милується ним*) а з простенькою залізачкою проти богатирів. Жаль лише, що я вже цього не побачу.

Починає відлітати.

ЦАР. Стій, стій, собако! Не лети! Вернись, я все прощу! Віддай Царівну! Віддай Петрівну! Кидай її сюди, кажу! (*Біжить слідом*). Кидай! Пас, ну!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Бувайте здоровенькі, п-пане Царю!

ЦАР. Вернись, я віддам її за тебе заміж!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Я й сам собі візьму її собі за себе заміж!

Відлітає разом з Царівною Петрівною.

ЦАР. І цей, навіть Радник-зрадник, виявився негідником... Кому ж тоді в цім білім світі вірити можна?

Картина XVII

Біля царського палацу чути спів героїв і героїнь.

МАМАЙ, ЛОМИСИЛА, НЕВСИТИМЕЦЬ, ДЖЕЙН І ЖАННА (*співають*).

І якщо захочем дружно,

Як бажання в нас потужні,

Згинуть царства осоружні,

Пропадуть глитаюки.

МАМАЙ. Позирай!

ЛОМИСИЛА. Речі на плечі!

НЕВСИТИМЕЦЬ. До жору!

ДЖЕЙН (зазираючи до словника). Кроком руш! Наглядай!

ЖАННА (зазираючи туди ж). Ширше крок! Пильнуй!

Шлях їм перетинають жебраки Сонного царства, озброєні костурами.

ЖЕБРАКИ. Стій!

МАМАЙ. Я ж вам уже раз казав: немає в мене нічого, не подаю.

Намагається пройти, але ті – не пускають. Шикуються бойовим порядком проти побратимів і побратимок, танцюють войовничого танцю, найжачившись костурами.

МАМАЙ. Та ви що, жебраки, мене не пізнали?

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Ніякі ми не жебраки!

НЕВСИТИМЕЦЬ. А хто ж тоді?

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Ми – царське військо тепер, ясно вам? Регулярне!

МАМАЙ. А, ясно. Це ви – за сумісництвом.

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. Приходять сюди різні, жарти свої на нас відточують... Не пустимо!

МАМАЙ. Та це ж я – Мамай!

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Ніякий ти не Мамай, ніякий не Татай.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ти ще скажи, що я – не Невситимець.

ЛОМИСИЛА. А я – не Ломисила.

ЖЕБРАКИ. Не Невситимець і не Ломисила.

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ і ЛОМИСИЛА (разом). А хто ж ми тоді?

ЖЕБРАКИ. Зрадники, ось ви хто.

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. І ми вас – не пустимо.

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Хто вас уб'є – тому сам Цар милостиню подасть!

ТРЕТІЙ ЖЕБРАК. От зараз вам тут і смерть буде.

ЛОМИСИЛА (беручися за довбню). Ге, то не наша мати ворожила.

МАМАЙ. Не треба з ними так.

НЕВСИТИМЕЦЬ. А як з ними треба?

МАМАЙ (до жебраків). Чого ви до нас так? Вас же Цар б'є, а ви...

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. ...а ми будемо бити вас.

ЖАННА (до МАМАЯ). Мон шер амі, же се... (зазирає до словника) я знаю, що з ними робити слід, аби вони нас пропустили.

Знімає сережку з вуха і кидає її в натовп жебраків.

ДЖЕЙН, глядячи на неї, робить те ж саме.

Усе жебрацтво вмить накидається на здобич, виникає шалена бійка.

Герої, скориставшись того, ідуть повз них до палацу.

З купи рук, ніг і лахміття вилазить Перший і Другий жебраки. У Першого – у вусі застромлена золота сережка, у Другого – у носі.

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Хороші вони мабуть люди були...

ДРУГИЙ ЖЕБРАК. Так... Це ж нам уперше хтось милостиню подав!..

Картина XIX

У своєму палаці ЦАР продовжує писанину.

ЦАР. ... прикмети злочинців: малий, товстий і дебелий... Потім вони учинили... нового злочину, а саме: пропали без вісті мого дорогого й улюбленого... Радника. Мало того, що вони без віз порушили державні кордони багатьох дружніх нам країн... (*його голос посилюється і розноситься луною по Сонному царстві*)... так там вони знайомилися з усілякими ненашими дівчатами...

До палацу заходять побратими й побратимки. Цар на них зиркнув і продовжує писати.

ЦАР. От я й пишу, посилав я їх трьох, а приходять п'ятеро. (*До дівчат*). І не соромно вам? Подивіться ви на себе: що це за одяж? Стрейчі – ганьба! Як ви можете в моєму Сонному царстві з'являтися в такому вигляді? Ще хтось, бува, на таке глядячи, ще й прокинеться... (*Знову береться до пера*) ... з усілякими ненашими дівчатами, гидко вбраними в пірсінг... чим підбурювали простий люд до подібного... одержожіння...

МАМАЙ. Ти нам баки не забивай. Ти краще скажи, де зараз твій поганий Радник-зрадник?

ЦАР. Я? Я – мушу тобі відповідати? Звітувати? Ти забуваєш, хлопчиську, хто я такий!

МАМАЙ. Хто ти? Ти той, хто продав свою рідну сестру Султанові.

ЦАР. Оце ти загнув... Ніякий я їй не брат. Щоб це я – та сестру...

МАМАЙ. Не брат? А хто ж? Небіж?

ЦАР. Ні-і.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Вуйко?

ЛОМИСИЛА. Дядько?

ЦАР. Ні. Я їй – підмітайло. Якось я завіз її в темний ліс, наче з дороги збився, а там уже очікували домовлені слуги султанські, їм я її й продав. Але вона мені не сестра. Добре продав! А потім і воцарився.

МАМАЙ. Бідна Царівна...

ЦАР. Це ви – бідні. Якщо взнали мою таку таємницю, вам доведеться її берегти.

УСІ. Нам?

ЦАР. А найкраще бережуть таємниці хто? Мертві.

НЕВСИТИМЕЦЬ. Що він меле?

ЦАР. Ось мій чарівний меч-самосіч. Зараз я ним махну один разочок і ви всі попадаєте неживенькі. Мамайчику-зайчику, іди сюди перший... Може ти передумав? А хвалився... Спасибі ж тобі, що ти привів до мене таких дівчат. Вони мені в господарстві знадобляться – будуть підмітальницями в моєму великому палаці.

МАМАЙ. Що?! Не буде цього ніколи!

Кидається до ЦАРЯ. Той виймає простого меч і вони починають кружляти

навколо трону.

ЦАР. Іди, іди сюди, я тобі кашки дам... (До меча). Меч мій любий, меч мій милий, бий-рубай його щосили!

З тим нападає на МАМАЯ.

Побратими хотіли було кинутися на допомогу, махаючи довбнями і слонячими бивнями та товстими книжками – але вона вже й не потрібна – з першого удару МАМАЙ вибиває ЦАРЕВІ меч з рук.

Усі навалюються на ЦАРЯ, махаючи зброєю, він устигає лише крикнути.

ЦАР. Зрада! Мій вірний клятий Радник-зрадник підмінив мені меч!..

МАМАЙ дивиться на те, що залишилося від ЦАРЯ. Потім кличе ДЖЕЙН, бере в неї пляшечку з цілющою водою.

Нахиляється до ЦАРЯ, складає його, порубаного, до купи та бризкає с чарівною водою.

ЦАР устає живісінький, мацає себе. Все гаразд, лише голову йому припасовано тепер до спини.

ЦАР. Пожалійте мене, не бийте мене! Я знову стану підмітайлом, як колись... Немає в мене тепер нічого: ні Сонного царства, ні чарівного меча-самосіча (плаче) що Радник-зрадник уцупив... Ой! (оглядає себе в дзеркалі) Що це зі мною? Що ви з мене зробили?

МАМАЙ. А те зробили, на що ти заслужив. Нехай же тепер усі бачать, хто ти такий. Живи і диш!

Переляканий побаченням, колишній ЦАР тікає зі сцени.

ДЖЕЙН (ховає пляшечку, зазирає до словника). Йч, який. Підмітати такому палац!..

ЖАННА. Же пенсе, ке... (зазирає до словника) Я думаю, що тепер нам треба йти шукати Радника-зрадника і визволяти в нього Царівну Петрівну.

ДЖЕЙН. Так, але в нього тепер є чарівний меч. Він озброєний і дуже небезпечний,

МАМАЙ. Я теж чув. (Замислюється). Іти мені, чи не йти? Піду!

Настромлює собі на меча царську корону, з тим рушає. Побратими й побратимки – слідом. Однак усі вони роблять коло й вертають назад.

ЛОМИСИЛА. Так-так...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Гм...

МАМАЙ. В який же його бік іти? Де того Радника-зрадника шукати – ось питання.

На сцену виходить ОПОВІДАЧ.

ОПОВІДАЧ (до зали). Ану, діти, нумо допоможемо нашим друзям, бо вони ж не знають, куди відлетів Радник-зрадиик. А ви ж усі це бачили? Бачили? Ну! Скажемо усі тоді сміливо: Радник той побіг... праворуч? А-а – ліворуч!

ЦАР, трусячись зі страху, теж показує то праворуч, то ліворуч.

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА (разом до зали). Спасибі!

ДЖЕЙН. Сенк'ю вері мач!

ЖАННА. Мерсі боку, камарад!

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА, ДЖЕЙН, ЖАННА *(співають, виходячи)*.

І якщо захочем дружно,

Як бажання в нас потужні,

Згинуть царства осоружні,

Пропадуть глитаюки.

Дякуємо, малюки!

Картина ХХ

Степ. Біля кам'яного кумира сидить зажурена ЦАРІВНА, зажурена ПЕТРІВНА.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ану, виходь за мене заміж!

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Не вийду.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Кому кажу: виходь! Однаково тебе вже ніхто не визволить, не порятує.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Однаково не буде по-твоєму.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ось я зараз як махну цим чарівним мечем *(виймає меч-самосіча)* так тебе навпіл і розрубаю. Може вийдеш?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Якщо Мамай не знає, де я, і не прийде мене визволяти – рубай. Не хочу я тоді жити.

РАДНИК-ЗРАДНИК здійсмає меч.

МАМАЙ *(виходячи на сцену)*. Стій, Царівно! Ще рано тобі гинути!

На сцену слідом за ним вибігають усі інші герої.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. На нещастя ти сюди прийшов, козаچه-Мамаю. Бо Радник-зрадник своїм чарівним мечем тепер не лише мене, а і всіх вас порубає.

РАДНИК-ЗРАДНИК. Ану, коріться мені всі, а то визнаєте, чи важка земля!

НЕВСИТИМЕЦЬ. І чого воно завжди так: як цінна річ – так вона обов'язково в негідних руках?

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Дуже прошу тебе, Мамаю... Задля мене – ідіть краще звідси, бо він всіх уб'є. *(До себе)*. А може таки вийти заміж за клятого Радника-зрадника і врятувати друзів?

МАМАЙ *(замислившись)*. Чи йти мені, чи не йти?.. Нікуди я не піду.

НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА, ДЖЕЙН, ЖАННА. То й ми нікуди звідси не підемо.

ЛОМИСИЛА. Друзі, що я вам скажу: битимуся з ним – я.

МАМАЙ. Це чому?

ЛОМИСИЛА. Тому, що я серед вас найдужчий. Може якось того чарівного меча і той...

НЕВСИТИМЕЦЬ. Ні, битимуся я. Я – найтовстіший серед вас, мене ніякий меч не пройме. От жаль, що я – безводний зовсім. Він би в мене попірнав! На смарагдово-веселкових хвилях!

МАМАЙ. Спасибі вам, друзі мої, однак битимуся з ним – я. Чому? Тому, що я – старший над вами. *(Рушаючи наперед)*. Помагай, Боже, коли не зможу!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Меч мій любий, меч мій милий, бий-рубай, його щосили!

Рубає МАМАЯ і той падає неживий.

Радник верещить од щастя.

РАДНИК-ЗРАДНИК (до Царівни). Бачила? Бачила? Я! Я – тепер найсильніший багатир на Землі! Де ж ти ще знайдеш тепер такого героя? Отже згоджуйся мерщій за мене заміж.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА хитає головою, що ні.

Розлючений ЛОМИСИЛА, побачивши, що довбнею проти меч-самосіча нічого не вдієш, вона од удару легко переломилася навпіл – кидає її геть, хапається за кам'яного ідола, намагаючись висмикнути його з землі.

Доки РАДНИК-ЗРАДНИК глузує з нього, ДЖЕЙН щось шепоче НЕВСИТИМЦЕВІ й ЖАННІ.

Вони утрюх швиденько розгортають за спиною Радника-зрадника шкіру ЗМІЯ-багатоголовця і влазять туди усі.

ПСЕВДОЗМІЙ. Угу-гу-гу! Ого-го!!

РАДНИК-ЗРАДНИК. О, Боже... що це?..

ПСЕВДОЗМІЙ. Я – Змій-багатоголовець! Я літаю білим світом і скрізь їм із кісточками Радників-зрадників!

РАДНИК-ЗРАДНИК. За віщо ж?..

Втрачає самовладання.

ПСЕВДОЗМІЙ. А за те, що Радники-зрадники дуже смачненькі. Угу-гу!!

РАДНИК-ЗРАДНИК. Меч мій... любий, меч мій... Ой! Забув. Як же там, еге: меч мій любий, меч мій цей самий, як же там його далі? Забув, забув чарівне замовляння! Ой, що мені робити? (Звертається до глядачів). Діточки, дітусі! Допоможіть мені, доброму й хорошому Радникові-зрадникові, пригадати чарівні слова.. Допоможіть! Не хочете?

Тут ЛОМИСИЛА висмикнув із землі кам'яного кумира, з розмаху поціляє нею РАДНИКА-ЗРАДНИКА. Той до поясу вгрузає в сцену, тобто в землю.

ЛОМИСИЛА. Будеш знати, як з чесними фальшивими картами грати. Ось тобі ось!

Б'є його ще раз, той зникає під землю.

Усі вилазять із змієвої шкіри.

УСІ. Як же його оживити?

ОПОВІДАЧ (з'являючись на сцені). Як? (До дітей в глядацькій залі). А ви, діточки, не підкажете, як це зробити?

Діти хором підказують.

Тоді ЦАРІВНА ПЕТРІВНА бере пляшечку з цілющою водою, бризкає на МАМАЯ.

МАМАЙ. Як довго я спав...

ОПОВІДАЧ. Спав би ти й довше, коли б не твої вірні друзі. Ну, а тепер нам пора провести Царівну Петрівну до її палацу...

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. Не хочу до палацу, там знову якийсь підмітайло мене в рабство продасть.

НЕВСИТИМЕЦЬ. І все-таки мені прикро, що ми того підмітайла отак і відпустили.

ЛОМИСИЛА. До наступної казки ми його відпустили.

ОПОВІДАЧ. Вірно! Я для таких героїв, як ви, ще й не одну казку вигадую.

ЦАРІВНА ПЕТРІВНА. То навіщо ж мені царство? Коли в мене, нарешті є такі вірні друзі? І казки?

На кін виходять жебраки.

ПЕРШИЙ ЖЕБРАК. Подайте сліпому, незрячому, до роботи негодячому...

МАМАЙ, Та скільки разів казати тобі: немає в мене нічого!

Раптом здогадка промайнула його лицем. Він піднімає цареву корону.

Покрутивши її в руках, подає жебракові.

МАМАЙ, НЕВСИТИМЕЦЬ, ЛОМИСИЛА, ЦАРІВНА ПЕТРІВНА, ДЖЕЙН, ЖАННА
(співають).

Молоді чародії

Сподівання і надії –

Не пустопорожні мрії,

Не прості ми диваки.

Бо усі – чарівники!

З цією піснею герої йдуть зі сцени через залу, прощаючись із глядачами.

Там лишається один ОПОВІДАЧ.

ОПОВІДАЧ. Цю казку якось розповіла баба дідові, дід – сусідові, сусід кумі на толоці, кума вороні та сороці, сорока жити не могла, доки усім не рознесла, від неї я взнав і вам розказав. З тим усі прощайте, але нас не забувайте. Приходьте всі сюди частіше, і буде і вам, і нам, і всім на світі веселіше!

Кінець казці